

تحلیل و بررسی برهان صدیقین ابن سینا

با تأملی در ساختار و حدود منطقی آن

*

سید محمد انتظام

دانشیار گروه فلسفه دانشگاه مفید

چکیده

برهان صدیقین ابن سینا یکی از مهمترین برهانها بر اثبات وجود خداوند در سنت اسلامی است. پس از ابن سینا فیلسوفان و متکلمان بزرگ مسلمان با استقبال از این برهان، ژرف کاویهای سودمندی در مورد آن انجام داده و تلاش کرده‌اند با نگاه نقادانه ضعفها و قوتهای آن را نشان دهند. علیرغم این تلاشها، ابهاماتی درباره این برهان وجود دارد که تحقیقات علمی بیشتری را میطلبد. در مقاله حاضر با تکیه بر ضوابط منطقی، به تحلیل صورت، محتوا و حدود این برهان پرداخته‌ایم و با این روش نشان داده‌ایم که این برهان، برهانی موجودمحور (موجودمآ، نه مفهوم موجود)، لمّی، مبتنی بر امتناع تسلسل و متمایز از برهان امکان است و بلحاظ ارزش معرفتی با برهانهای مخلوقمحور تفاوتی ندارد.

مقدمه

مهمترین شیوه و روش تحلیل و نقد یک استدلال، تحلیل و نقد آن در قالب ضوابط منطقی (صوری و محتوایی) است. این روش شامل صورتبندی دقیق استدلال، مشخص ساختن حدود سه‌گانه منطقی آن، تحلیل محتوایی حدود و مقدمات آن و مشخص ساختن نسبت حد وسط و حد اکبر میباشد. با این روش ابهامات استدلال را بسهولت میتوان شناسایی کرد و نکات قوت آن را نشان داد. در این مقاله با همین رویکرد، برهان صدیقین ابن سینا را تحلیل و بررسی خواهیم کرد و به پرسشهای زیر پاسخ خواهیم داد.

۱- آیا برهان ابن سینا وجود محور است یا موجود محور؟

۲- تفاوت برهان صدیقین ابن سینا با برهان امکان چیست؟

۳- آیا این برهان مبتنی بر دور و تسلسل است یا بیناز آن؟

۴- آیا این برهان لمّی است یا انّی؟

۵- آیا امتیاز این برهان نسبت به برهانهای مخلوق

کلیدواژگان

برهان صدیقین
برهان انّی
برهان موجود محور
برهان لمّی
برهان امکان
برهان مخلوق محور
ابن سینا

*.Email:Entezammohammad66@gmail.com

تاریخ تأیید: ۹۷/۴/۱۹

تاریخ دریافت: ۹۷/۱/۲۹